

I år feirer vi 400-årsjubileum for det offentlige legevesen i Norge

Felleskap, forebygging og faglighet i fire århundrer

I 1603 ble Villads Nielsen (ca. 1564 – ca. 1616) ansatt av kong Christian IV som *ordinario medico*, offentlig lege i Bergen. I år kan vi derfor feire 400-årsjubileum for det offentlige legevesen, og derved også det offentlige helsevesen i Norge. Den medisinske kunnskap og helsetjenestenes innhold og omfang har endret seg radikalt i løpet av disse årene. Tre prinsipper har likevel ligget fast; behovet for et felles, offentlig finansiert helsevesen, ambisjonene om å forhindre at sykdom eller skade oppstår og det faglige fundamentet.

Felleskapets ansvar for helsetjenester tas i dag som en selvfølge. Etableringen av det offentlige helsevesen i Norge falt sammen med fremveksten av den moderne stat, og behovet for våpenføre menn var sikkert viktig for kongens engasjement. Motivene har i mellomtiden endret seg. På få områder er enkeltmennesker så avhengig av solidariske ordninger som når det gjelder forebygging og behandling av sykdom. Begrepet «offentlig helsevesen» assosieres nå først og fremst med sykehus, poliklinikker og individuelle, kurative tjenester. Men dagsaktuelle infeksjoner, sviktende næringsmiddelhygiene og internasjonal bioterrorisme er påminnelser om at sykdomsbekjempelse må forankres i fellesskapet.

Forebygging var fra begynnelsen det offentlige helsevesens viktigste oppgave. Kampen mot pest og andre smittsomme sykdommer dominerte, og de begrensede behandlingsmulighetene gjorde det åpenbart at å slippe å bli rammet av sykdom, måtte være det aller beste. Bedret hygiene og ernæring, helseriktige levereregler og etter hvert vaksinasjoner har vært prioriterte oppgaver i det offentlige helsevesen. Den kunnskap om sykdomsårsaker og -mekanismer som er tilkommet gjennom disse 400 årene, gjør at vi i dag sannsynligvis har et større utnyttet potensial i sykdomsforebygging enn i behandling.

Faglighet er en mye brukt betegnelse på det kunnskapsbaserte innholdet i helsevesenet. Tilsettingen av Villads Nielsen var en erkjennelse av at kompetanse var nødvendig. Det skulle gå flere hundre år før den faglige utviklingskjøt fart. Virkelige effektiv medisinske behandling etter dagens målestokk kom først i det 20. århundret. Bedre forståelse av kroppens og sinnets struktur og funksjon, teknologiske fremskritt og nye legemidler har på en dramatisk måte forbedret mulighetene både for forebygging og behandling. Medisinsk forskning, systematisk kunnskapssammenstilling og -anvendelse kombinert med en formidabel økonomisk vekst og velstandsutvikling, har gjort helsevesenet til en av bærebjelkene i det moderne velferdssamfunn. Det er et av dagens store paradokser at vi kontinuerlig må argumentere for kunn-

skapsbasert medisin og mot ikke-dokumentert, såkalt alternativ behandling. Den norske lægeforening har i 117 år vært en viktig del av og en aktiv støttespiller for vårt offentlige helsevesen. Det er derfor med stolthet vi ser frem til å delta i de ulike markeringer av jubileumsåret som nå tar til. Allerede om få uker foreligger den første historiske oversikten over det offentlige helseveseni Norge i form av ettobindsbokverk. Med utgangspunkt i lokale komiteer og utvalg vil 400-årsjubileet bli markert over hele landet. Det blir flere nasjonale konferanser, og den offisielle hovedmarkering vil finne sted i Bergen i midten av juni. I mai blir det utgitt egne jubileumsfrimerker. Helsevesenets betydning for helsefunnet synliggjøres blant annet ved høstens kulturminnedag som viet «vår medisinske kulturarv». Både skoler, biblioteker, museer og andre institusjoner vil være med på markeringen. Mange frivillige organisasjoner og foreninger vil også bidra.

Fortiden er viktig, men fremtiden er enda viktigere. Det er der vi skal tilbringe resten av våre liv. Hvordan vil det gå med jubilarer i årene som kommer? Fortsatt må helsetjenester organiseres og finansieres slik at enkeltpersoners trygghet sikres ut ifra våre idealer om likhet og rettferdighet. Et godt offentlig helsevesen er den beste garanti for dette. Fortsatt er det å forhindre eller utsette at sykdom og skade oppstår en intuitiv og logisk hovedoppgave som forutsetter kollektive tiltak og systemer. Og fortsatt må forskning og faglig forankring være de viktigste premissene når beslutninger fattes både overfor enkeltmennesker og i planlegging av fremtidens helsevesen.

Leger har i 400 år vært garantister for kvaliteten i norsk helsevesen. Både hver for oss og som forening må vi fortsatt arbeide for forebygging og faglighet – i fellesskap.

Godt jubileumsår!

Magne Nylenna

Magne Nylenna